

ORSZÁG

Bartfa

(Képpel)

A' bartfai fürdő és érczes vize.

felső magyar országnak egyik legregénye.
városhoz fél órányira feküsznek a' várostól e.
mellyet a' szomszédjai fölött büszkén felemelkedo
hura, Steinberg) kerít körül. — E' katlanban, n.
bartfai polgárok és pásztorok ismertek, hajdan majdcsa
ömlék az anyatermészet kebléből ama jótékony hideg ércz.
most számtalanoknak egészségét részint mint ital részint n.
vagy helyreállítja, vagy virító állapotban tartja-fenn. Csak ma.
gyanánt látogaták hajdankorban Bartfa lakosai a' természettől
gazdag adománynyal ékesített kis völgyet, 's felséges kristály-tiszta
vizével egyedül csak szomjukat enyhíték a' nélkül, hogy annak egyéb
jótékony sajátságaira figyelmeztek volna. Későbbi időben messze föld-
ről jött néhány Görögök használták azt fürdő gyanánt, 's az első hat
szobát építették. — Bizonyos régi tudósítások szerint azonban már
1505-ben bérbe adatott az itteni fürdő Bartfa városa által (mellynek
tulajdona) évenként fizetendő h á r o m (!) forintért. Hihető tehát,
hogy már régenten is volt ott valamelly épületecske a' bartfai vendé-
gek számára. — Mintegy 70 esztendő előtt épült ott egy kis vendég-
fogadó. Ekkor a' Bartfaiak számosabban kezdenek itt fürdeni, 's mind
inkább szembetűnő levén az érczes viznek jótékony hatása, a' szom-
szédságokból is jöttek vendégek. Így lön, hogy a' fürdő-intézetet
nagyobbítani kellett. — 1787-ben már kőből épült vendégfogadó 's 12
fa-szoba állott itt részint a' megyebeli részint a' Galliciából jött vendé-
gek számára. Ezen évben leginkább tűnt szembe a' viznek gyógyereje,
midőn annak használása által egy lengyel nemes, Lisice Lisicky
Tamás, makacs köszvényétől megszabadult, miről ő 1787. october
14-kén egy latinul irtt bizonyítványt is hagyott Bartfán. Ezen ur,
midőn ide hoztatott, tagjait nem használhatván naponként emberek által

hogy
 ismeretes
 é, ki egy-
 ez által a' bart-
 hazánkban hanem
 evben számosabban gyü-
 leg. — Az utóbbi közül több
 k y Ádám herczeg (ki 1805-
 ját számos Lengyel követé. Eleintén
 kunyhókban lakott: későbbben a' fürdőhely
 építettett magának. Emlékezetét fenntar-
 telly 1798-ban a' fő forrás gömbölyű fedelére

JVssV aVgVstI RegnantIs
 GabrileLe barone ab EötVes
 operante
 PrInCIpe CzatoryskIo
 NajaDIbVs Bartphaels
 PeraMato
 praesente
 RenoVatVs

A' vendégek szaporodtával Bartfa városának tanácsa a' n. m. hely-
 tartótanács engedelmével a' fürdőhelyen ingyen osztatott-ki telkeket
 olly feltétellel, hogy a' vállalkozók azokra három év alatt házakat
 építsenek. A' város maga jó példával menvén elől, több épületet állita
 részint a' vendégek lakására részint multságára. — Követék a' szép
 példát egyes bartfai polgárok 's uraságok: és így lön, hogy mai nap
 már a' bartfai fürdőhely környéke utszákra osztott csinos kis várost
 képez. A' fürdő bérbe adatik, 's azért (Csaplovics szerint) már 1816-
 ban 5720 ftot fizetett a' bérnök a' városi pénztárba. Milly különbség
 ez az 1505-ki bérmenyiségre nézve! *(Vége következik.)*

ELBESZÉLÉS.

Váratlan szerencse.

Accidit in puncto, quod non speratur in anno.

A' váratlan többnyire valósul. Mire az ember számot tart, vagy
 láthatlanul elenyészik, vagy csekélyebb lesz, mintsem az ember re-

ménylette; és így vagy kevés, vagy néha semmi örömet sem szül: de a' váratlan eset, melly a' meglepéssel van öszeköttetve, minthogy a' történetnek szüleménye, nemcsak hogy szemkertiőleg ki nem vesz, hanem még az ellenző hullámok daczára is létre kap.

Vágtattak a' bérkocsik; tódult a' nép szőke Dunánk bástyapart-jára; bámulva fürkészem a' hid-fokról e' jelenet okát, mert Pest kö-vein még én nem igen valék járatos. — Sebes léptekkel látom Pozsonból ismert R. barátomat is a' tóduló nép felé közeledni. — „Hova sietsz barátom? — szállítám-meg a' sietőt — mi sürgetős ügyed van az ösz-vecsődült emberekkel? Állj-meg! szőlj! mi oka e' jelenetnek?“ — „Isten hozott! — felel ő, mi alatt ágyú-dörgés hallatott — ez Nádor gőzösünk durrantása! láttad-e már e' szép gőzhajót? Jer! siessünk, hogy sebes jöttét megfekinthessük. Ez alkalommal jön Pozsonból anyám Ilka hugommal Pestet 's abban engemet is látogatandó!“

Nem annyira kíváncsiságból (mert a' hajónak jöttét mentét sok izben láttam Pozsonban létemkor) hanem inkább unalom-üzésből követém R. barátomat, 's észre alig vettem, midőn a' jött vendégek közt lelők magunkat. Én jobbra, ő balra oszoltunk a' hozzá 's barátságából hozzám is tartozókat felkeresendők. Alig tettem három lépést, midőn R—nek Pozsonban többszer látott anyját megszemléltem, kinek kézsókom után tüstént adtam fíjáról tudósítást, mialatt a' szavaimra nem igen ügyelő 's engemet rég nem látott bátyjának tartó Ilka nyakamba borul, 's mintegy testvéri csókkal üdvözl. Én elpi-rultam; mert most olly benyomás támadt szivemben, millyet velem eddig asszonyi lény nem éreztetett. Mámoromból előbb nem is ocsódtam-fel, míg a' már reánk akadt R—nek kacajja, 's Ilkának vele enyelgő szava fel nem ébresztett.

Magam is kezdém már a' véletlen történetnek mintlétét fejtegetni. Ilka ezt semminek lenni állítá, 's így bennem is az ölelés édességén kívül más nyom nem vala látható. — Ez meg amaz asszonyságnak lakása iránt egyre ostromlották füleimet a' tudakozások; pedig én még kettőre is alig valék képes, mint Pest városában jövény, megfelelni, mire Ilka így szóllott: „mi hasonlók vagyunk, mert én is annyival tudnék, mennyivel kegyed, az ilyenekre válaszolni!“ A' többi felelet terhét R—re bízván a' „hasonlók“ szót felfogtam, 's annak értelmét tudakozva úgy beszédbe eredtünk, hogy észre sem vettük, midőn R. barátom a' Nádoron jöttéket Nádor vendéglőbe vezette. Én illetlennek vélvén a' nyugodni vágyó utasokat akadályoztatni, eltávoztam, 's egy barátságos kéz-szorítás tudatá velem a' másnap megjelenehetésre az engedelmet.

Én tehát a' színházat látogattam-meg. Éppen Normát adták; de mivel engemet Severnek Dams általi vagy igazán vagy csak nekem szenvedélylyel elragadottnak látszó hideg-vérű játzsása nem mulattatott, felvonat közötti időben oda hagytam a' színteremet. A' Vadászkürt-
hez vetemedvén, több éték után fagyaltat adatéek magamnak. A' kis adat éppen fogytán volt, midőn hidegült szívem egyszerre fellángolt, mert a' színházból jövő 's gyomrukat kielégíteni vágyó vendégek között R. barátomat is látom anyja és Ilkával betoppanni. A' kapálka kiesett kezemből, 's mint eszméletlen sieték elejekbe helyet kijelelő számukra.

Midőn leültek, estvelit adáltak maguknak; 's én, ki már enyimet elvégzettem, hasonlólag kénytettem velek a' másodikat elkölteni, mit azonban a' történetből ide vetődött Ilkéért szívesen elvállalék. A' két száz lányi magos torony órája elütötte már a' tiz-egyét, mikor R-éket a' bérkocsi keskeny lépvasán felsegélém, 's ők ismét említék a' másnapon megjelenhetésnek — még pedig ebédre — engedelmet. El-kongá éppen az éjfél a' harang ércnyelve, midőn magamat helybe vetettem, 's kiki képzelteti, jött-e álom szememre! — Gyertyát gyújték tehát, 's ime! ábrándom közt Lembernek kevés értékű elbeszéléseire *) akadván, ide 's tova forgattam azokat, míg e' szavakra jutottam: „Idő és alkalom hatalmas ellenfelek, ha szerető szívvélnak szövetségben. **) E' szavakat gondolóra vettem. — „Szívvéln, és még szeretővéln is?“ kérdém magamban — hiszen én nem szeretek — kit is szeretnék itt, hol ismeretlen vagyok!? — Alkalom? nincs alkalmam senkivel összejönni. — Időm? Van ugyan; de mit ér, ha nem tudom használni! Így tűnődém, míg végre eszembe jutott azon idő, melly engemet a' Nádor gőzöséhez vezetett; eszembe az alkalom, melly holnap magát mutatja; eszembe — 's bár nem akarva is el kellett magammal hitetnem — hogy én Ilkát, noha nem látok szívének mélyébe, nem gyűlölném.

Jó, hogy reggel lett: szörnyű hosszú volt éjem; már azt gondoltam, hogy többé napfényt sem látandok. Még csak hat óra volt, és én felszedtem magamat, holott máskor kilenczig is szoktam őrizni nyoszolámat. Eszembe ötlött, hogy talán Ilka majd álomról fog tudakozódni; ha azt viszonzom, hogy mit sem aludtam, és szüntelen vele tűnődöztem, ez igen is merész ön-vallomás lenne. Ezen nem alvásomat tehát felette édesnek kell mondanom, ha kérdezni fogja, mit álmodtam? Ha pedig semmit, akkor álmom édességét tagadom, 's

*) Feder-Proben. Eine Sammlung kleiner Erzählungen und Novellen von J. W. Lambert. Wien 1821.

**) „Zeit und Gelegenheit sind mächtige Feinde, wenn sie mit einem liebenden Herzen im Bunde stehen.“ Die Sängerin. Seite 16.

kell valamit állitanom, p. o. mintha a' gőzhajó jöttét láttam, 's Ilka ölelését éreztem volna. Illy nemű képzetekkel utzára mentem Pest szépségeivel szemeimet hizlalandó.

Járás kelés között eljött a' dél ideje. Meglátogattam előbb a' gőzhajónak azon kikötő helyét, hol velem tegnap a' véletlen eset történt. — Rajtam is teljesedett, mi Zschokke gályarabján: „a' vissza-emlékezés — mindenkor meglepő.“ — Hasonló voltam hozzá, csak hogy őt a' gályaláncz kötelezte, engem pedig valami szokatlan érzelemnek, a' világ ama hathatos magnesének láncza, tegnap óta lebilincsel. Fohászok röppentek-ki keblemből sorsom jövődjét a' multakból származtatók. Csak ezután mentem Nádor felé, 's hogy Ilkát meghazudtoljam, semmiképp' nem határozhatám-el magamat. Elhatározám tehát, hogy őszintén megvallom éjemet: Illy küzdelem között az ajtón kopogtatás után veszem észre, hogy nem a' mondott számon kopogék; de mit volt tenni? a' kilincs kezemben, már csak be megyek engedelmet kérő. — Beléptemkor — csudálatos dolog! — Ilkát látom pamlagon ülve 's valamelly könyvet olvasva. — „Isten hozta! — rebegé mosolygó ajka — kitől tudta-meg kegyed, hogy tegnap óta szobánkat megváltoztattuk?“

„Történet vezetett ide!“ — felelém.

„Kegyednek tehát sok foglalatossága van, hogy azok miatt olly mély gondolkozásba merülve, nem a' biztos ajtón lépett-be!“

Mi volt mondható? nehogy másképp kénytessem szóllani, mint érezék, másra fordítám a' beszéd tárgyát. — „Hol édes anyja? — kérdém — hogy tiszteletemet megtehessem?“

„Nincs hon! elment bátyámmal Pest teremeit 's külön jelességeit megtekinteni!“

„És kisasszony nem ment-el?“

„Mint látja, nem; hisz' én Bécsben szebb 's érdekeşebb jeleneteket láttam; inkább mulatom magamat könyvolvasással.“

„Illetlen dolog — szóllék — hogy én édes anyjának tudta nélkül a' kisasszonynyal társalkodom. És így, nehogy olvasásában háborgassam, kissé eltávozom!“

„O! soha se fárasssa magát kegyed! — felelt Ilka. — Mi az elsőt illeti, mi egymás iránt nem vagyunk olly igen idegenek. Mi a' másodikat — ugy sem olly nagy értékű e' könyv; és nagyobb szerencsének tartom, ha kegyed magát a' leülésre megalázza.“

„Nem olly igen idegenek? — kérdém engedve utósó szavainak — hiszen a' kisasszonyt csak tegnap óta van szerencsém tisztelni.“

„Tehát az ismeretségnek olly hosszúnak kell lenni? Egy percz is elég arra, hogy én kegyed nemes lelkét megismerjem!“

„Ez igen finom hízelt kisasszony! — Ha merem kérdeni, nem Jósika báro regényeit tetszik olvasni?”

„Nem — mondá — magam is inkább szeretném Abafit, vagy Zólyonit forgatni, mint Lemberet elbeszéléseinek szikráját.”

Mintha összeesküdtünk volna, hogy egyet olvassunk. Nézem a könyvet, 's a' kinyílt lapon e' szavakat láthatám. „Idő és alkalom hatalmas ellenfelek, ha szerető szívvvel vannak szövetségben.” — Örvendék a' történeten, de ezen gerjett érzelmemet bővebben ki nem fejthetém, mert kocszi zörrent-be Nádor kapu alján, melyből R. lépeki anyjával. — R. azután félre hívott, 's kérdé, mint tetszenék testvére? Én igen jóval válaszoltam. Ugyan ezt tévé Ilkával, ki enyiméhez hasonló feleletet adott. Leültünk az ebédhez, vigan enyelgénk, 's a' szemmel tartó anya végre ünnepélyesen kezdé: „kedves leányom! én boldognak mondhatnám magamat, ha illy becses, erényes vóvel dicsekedhetném. Már Pozsonban az ország gyűlés alatt csupa józan-ságot tapasztalván benne, megegyeztem atyjával, hogy, ha egymásnak egykor tetszeni fogtok, örömmel adom áldásomat azon szép szövetségre, mely házainknak régi barátságát újabb koszorúval fogja erősebbíteni. Ha tehát kegyed leányomat, ki vonzódását őszintén megvallá — személyére méltónak találja (miről fiam szavaiból meggyőződém), én a' házassulást nem ellenzem.”

Némán, szem-lesütve ülénk egymásnak ellenében; mire R. barátom: „qui tacet, consentire videtur“ szók között az új házassulandóknak egészségökre egy korty tokajit lehajtott. E' pillanatban topant-be szeretett atyám is, ki ez örvendetes jelenet láthatása végett hasonlólag Pestre utazott egyet értvén napammal. — Enyim már Ilka, meg van határozva a' menyegző-nap is. A' mai délelőttet tehát a' tegnapi délutánnal a' legboldogabbnak mondhatom, mert ezen alig húsz óra alatt a' történet engemet boldogabbá tett, mint sok mást négy év alatt, mire régen számot tartott, de még sem boldogulhatott. — A' váratlan szerencse reám nézve legalább illy rövid idő alatt olly kedvezőleg mosolygott, miképp reményleni magam sem mertem volna.

ZÁTOG.

HAZAI HIRLEŐ.

Gyász-hir. — M. Túrón jun. 22-kén boldogabb életbe költözött által életének legszebb virágában, 16-dik évében, t. n. Péter Juliana kisasszony. Benne kesergő édes atyja, t. n. Péter András ur, t. n. Heves vgye esküdtje, valamint anyja és három szeretett testvére, jeles lelki 's testi tulajdonokkal ékesített kedves leányt és rokont, c' folyóirat pedig szép lelkű 's hiv olvasónét gyászol.

Az első rózsa-ünnep felől (honunkban), melyet Regélünk 51-ik számában említünk, következő bővebb tudósítás közöltetik.

Aggódó szemekkel nézte a' pór nép erkölcesinek hanyatlását ugyan annak boldogságát szívén viselő nagytiszteletű Sverteczky Imre Esztergom megyebeli áldozó pap, szomolányi alesperes, szentszéki és Pozson vármegyei táblabíró és nádas plebanus, ki a' mivelt külföld példájára, a' világ anyjain, a' hajlékony nönemen, kezdé a' nemes erkölcsöket szilárdítani az ismertetésre kitűzött rózsas-ünnepek alapítása által. Ugyan is a' fenn tisztelt ur, Pozson vármegyei 's a' Karpátnak ugy nevezett fehér hegyeinél levő Nádas plebániában, két ezer pengő forintnyi alapítványt tett, melynek 120 p. forint évenkénti kamatjából egy ugyan azon plebaniabeli, és a' lakosok közös szavazatával kijelelendő legerköcsösebb, legbecsületesebb felnőtt paraszt leány illy módon jutalmaztatik és becsültetik-meg. 100 p. ft. a' legerköcsösebb, legjobb és legtisztességesebbnek megismert hajadoné, melyet a' helység kötelezvény mellett átvessz, 's tőle évenként kiszolgáltatja a' nyertesnek a' rendes kamatot; az egész díjt pedig csak férjhez menetelekor kapja-meg; mi hihetőleg csak hamar megtörténendik, mert ki nem kapna a' legjámborabb nő után? Azután, pórnépnel nagy magnes a' 100 pengő! — A' hátra levő alapítványi kamatból 5 p. ft. árú fehér rózsza és aranykalász koszorúval koronáztatik-meg a' kijelelt, 's pedig nyilvánosan a' szavázó sokaság előtt; 5 p. ft. ugyan akkor kiosztatik a' jámbor koldusok közt; 5 p. ft. fordittatik a' rózsasünnep után tartandó hála-áldozatra; 5 p. fton pedig a' szegényebb és jámborabb gyerkőczéknék iskolakönyvek vásároltatnak. — Azonban, ha az illy megkülönböztetileg jutalmazott hajadonságát nagyobb és nyilvános bűnnel terhelné, jutalmát elveszti, 's az a' következő évben második helyre méltatandónak jut. Ha pedig az illy szűz esküdtetése előtt e' világbul kimulne, szülei 20 p. ftot kapnak a' szűz tetemek tisztességes eltakarítására a' hátra levő 80 p. ft. pedig szintén a' következő évben második helyre méltatandónak jut olly kötelességgel, hogy az elhunyt rózsakirálynének sirja fölött rózsát kellessen névelnie. Hogy pedig a' másod és harmad helyre méltatottak lelkesíttessenek, kitűzetett, hogy jövendőben ujra fognak a' kijelelésre méltatni, ha csak kezdett ösvényüktől el nem távoznak.

E' jeles, 's tudomra hazánkszerzte a' maga nemében első alapítványnak következősében, a' közelebb lefolyt majus 15-kén, vagy is pünköszt hétfőn tartatott nagy örömmel az első rózsasünnep. Ugyan is délutáni 3 órakor a' hajadonok cifra serege 's egész plebaniabeli nép a' kebelbeli anyatemplomból a' közellevő 's igen regényes dombon fekvő boldogságos szűz templomába vonult mennyei fölvilágosítást esdeklő ének közt; kiknek közepette, egy erre erkölcesei által ajánlott ifjú bárson vánkosen vitte a' becsültetés jelét, a' gyönyörű rózsakoronát. Ezen ünnepi sereget jelenlétével diszesíté idősb gr. Apponyi Józsefné, Motesiczky István mint földes ur 's az egyháznak törvényes pártfogója, méltóságos nejevel született Pongrácz Nepomuczena grófnéval, 's más különféle rendű 's rangú méltánylói az ártatlan erkölcsnek. Mindnyájan megjelenvén a' fenn nevezett kápolnához, t. Madács József alsó-diósi plebanus ur által az ünnephez alkalmaztatott szívreható beszéd tartaték, melyre az ünnepnek tisztelt alapítója, a' kebelbeli plebanus, szónoki székről előolvasta a' nép megegyezésével 3 díjra méltónak nevét. A' t. plebanus ur szava után a' t. uraság 's az adózó házi atyák rendre szavaztak, kivévén a' kijeleltteknek részrehajolható szülőit. A' szekrényekben rejtett szójelek a' szabadnak legmagosabb helyén nyilvánosan olvastattak, 's így az első helyre méltatott Rumanek Maris nyert 65 szót, Fodor Kati 43-at, és Kucsera Ma-

ris 14-et. Ennél fogva Rumának Maris ismertetett-el legjelesebb erkölcsűnek, legjámborabbnak; ő lett a rózsás királyné; 's e' szemérem piritotta szűz a' diszes rózsakoszorúval azonnal meg is koszorúztatott t. Motesiczky földes urnak kezei által, mely szivemelő kitüntetés után a' t. alapító ur csillogó két forintosokban a' rózsás szűznek kiolvasta a' 100 ftos jutalmat, melyet az intézet szabályai szerint ugyan nyilván a' helység birája által is vett, azt a' rózsás szűznek házasságkor kiadandó. Örömköny rezgett az érzékenyek pillái alatt; öröm-kifakadásoktól visszatartóztatni lehetlen volt az őszbe borult szülőket; ezer áldás hangzott a' bőkezű alapítóra, ki már az epemirigy alkalmakor is éreztette velek igaz atyai szívét. Milly részvétellel viseltetik a' t. földes ur is az erkölcsiség ügye iránt, kitűnik csak azon egy körülményből is, hogy t. i. kegyeskedett a' 2-dik és 3-dik helyre meltatottnak fejenként 50 p. ftot sajátjából ígérni, ha férjhez menendnek. — Ott a' jobbagynak kertjében, szívében is ohajtott virágok nyílnak, hol a' földes urnak kezei illy atyailag kertészkednek. — A' jabloniczai pór hangászkar *) zengzetei 's mocsár-ropogások közt a' „Téged isten dicsérünk“ hangoztatott, és szép menetben az egész sereg a' helybeli templomba tért, hol vége szakadt az erkölcsi szép ünnepnek.

M. I.

PESTI VIZSGÁLÓ.

A' nemzeti muzeum új épületének alapját jun. 22-dikén kezdték ásni a' mostaninak kerti részében, ott t. i. hol a' régi emlékek állnak. — E' nagyszerű épület, mint halljuk, a' muzeum telkének közepén fog állni, úgy hogy minden oldalát 30 ölnyi szélességű tér keritendi, melyet négy utszára csinos gátor fog körülvenni. — Kő és téglá már tavali nyártól fogva igen nagy mennyiségben hordatott a' nagy udvarra.

KÜLÖNFÉLE.

Amerikai leányok. — Jelenleg Amerikában a' szép leányok igen kerestetnek. Az egyesült északamerikai tartományok nyugoti határain a' férjfi népesedés az asszonyival aránytalan viszonyban áll. A' leányok szűke a' legtöbb új tartományban is feltetsző: ellenben Uj-Angliában számuk olly nagy, hogy alig képesek maguknak élelmet szerezni.

Számrejtvény.

Egy bozontos farkas egy sereg gágogó 's zöld füvet csipkedő ludat látván, így szólítá-meg őket: „üdvözlök nagy majú ludak! mint látom, legalább százan vagytok, 's így jól mulathatok veletek“ — „Csalódlod farkas koma — felel egyik koros gunár; ha annyin volnánk, téged is meggyőznénk. — Azonban, ha még egyszer annyin volnánk, mint most vagyunk, és számunkhoz még fél és fertály annyi lud csatolná magát, — 's ekkor még te koma! közepett állnál köztünk — úgy csakugyan megütnék a' száz kerékszámot. — Kérdés hányan voltak?

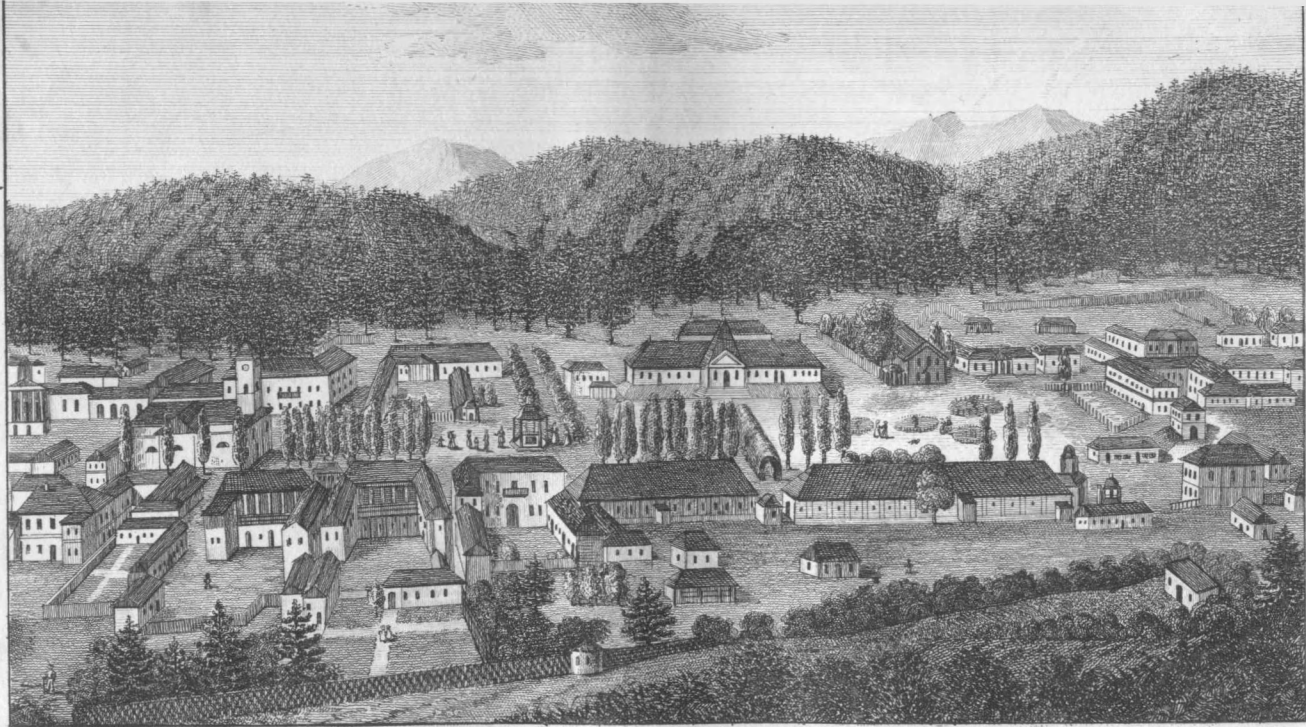
K. H. K. J.

*) Erről máskor tudósítandjuk a' t. közönséget.

Figyelmeztetés. E' folyóiratnak t. pártfogóját, kik a' mostani féltre előfizetésükkel elkéstek, figyelmeztetjük, hogy, ha mennél előbb rendelést tesznek, e' lapoknak minden számát a' fél év kezdetétől fogva megkaphatják.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacson alul a' Duna partján. 114. szám alatt.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.

Bartfai fürdő.

1834-ki 53-dik Regék mellé.